Автобиография

Григор Ст. Пърличев

Текстът тук е този на първото издание на автобиографията, обнародван през 1894 г. в София в **Сборника за народни умотворения и книжнина**, книга IX, като е допълен с някои разяснителни бележки от събраните съчинения на Пърличев издадени от БАН, София, 1970 г.

PDF версия чрез LaTeX набрана от Тропчо (2014). За намерени грешки и коментари: тук.

Речник

В речника са преведени диалектизмите и чуждите думи, които днес почти не се употребяват и се считат за остарели. Не са включени чуждите думи, които са общоупотребителни в съвременния български език. При изработването на речника са взети пред вид и досегашните издания на Автобиографията. По начало се дава основната форма на думата, ако се среща или може да бъде възстановена, а в краен случай само срещаната форма на думата.

тур. – включва турските, арабските и персийските думи.
рус. – включва руските и черковнославянскпте дуыи.
гр. – гръцки език;
фр. – френски език.
ит. – италиански и латински думи.
рум. – румънски език.
алб. – албански езнк.
диал. – диалектна дума.

ааза’ аази (тур.) – член на съвет, управник.
алабраца (рум,) – под ръка, под мишница.
аллаксам (гр.) – преподавам нов урок.
аман (тур.) – милост, помощ!
аманет (тур.) – поверен предмет.
амвон (гр.) – амвон; катедра.
амир (тур.) – началник, господар.
апокрифний (гр.) – скрит, таен, неистинен.
арзохал (тур.) – прошение, молба.
арнаутин (тур.) – албанец; упорит човек, лют човек.
Арнаутлук (тур.) – Албания.
аферим (тур.) – браво.

байрам (тур.) – празник след рамазана – тур. Великден.
бастисвам (тур.) – претърсвам; залавям.
безбелли (тур.) – несъмнено.
бешлик (тур.) – пет гроша, петак.
билбил (тур.) – славей.
билем (тур.) – дори.
бимбашия (тур.) – главатар на хиляди души.
боллук (тур.) – изобилие, изобилно.
брига(диал.) – грижа.
бройници – мъниста от броеница или броеници; броеници.
буфонерия (ит.) – театрална шега, палячовщина.

буюр (тур.) – заповядай!

ваизлък (тур.) – проповед, начетеност.
вакуф параси (тур.) – църковен фонд.
валия (тур.) – управител на вилает (област).
велям (диал.) – казвам, говоря.
ветшайша (рус.) – старинна.
видом (рус.) – на вид.
всадник (рус.) – конник.
всунаха се (рус.) – нахлуха, вмъкнаха се със сила.
въдвори се (рус.) – настани се да живее, засели се.
вяхне (диал.) – яхне.

газета (ит.) – вестник.
гайле (тур.) – грижа.
геена (гр.) – ад, пъкъл.
гимназиарх (гр.) – директор на гимназия.
говея – благоговея.
гърсти (диал.; рус.) – шепи.

давия (тур.) – съдебно дела, разпра.
дауджи (тур.) – обвинител.
девлет (тур.) – държава.
дембелство (тур.) – мързелуване, леност.
депеша (фр.) – телеграма.

дирави (рус.) – разкъсани, надупчени.
догад (рус.) – предусещане, догаждане.
драпаво – грапаво.
друг (рус.) – ближен; приятел.
думен (рус.) – пълен с мисли, замислен.

евет (хур.) – така, тъй, да.
емниет (тур.) – доверие, сигурност.
епитроп (гр.) – църковен настоятел, надзирател.
ести (гр.) – е (трето лице, ед. ч. на глагола "съм").
ефенди (гр. през тур.) – господар; господин.

желка (диал.) – костенурка.

завалли (тур.) – нещастник, клетник.
заживание (рус.) – заздравяване на рана.
занимавахме (рус.) – заемахме.
занята (рус.) – запетая.
заслъга (диал.) – заслок, навечерието срещу празник.
звукар – първоначален основен учител.
знаком (рус.) – познат.

извет (рус.) – измислена причина, предлог.
извъргна (рус.) – изхвърля.
излягвит (диал.) – произлиза.
изпитания (рус.) – изпити.
иляким (тур.) – обаче, но.
имамин (тур.) – мохамедански духовник.
интифа (тур.) – тук полезна настолна книга, наръчник.
ипсома (гр.) – тук: голямо парче нафора (осветен при литургия хляб).
ирои (гр.) – герои.
истинтак (тур.) – разпит.
истинтачний – виж истинтак.

кабаат (тур.) – вина, грешка.
кадия (тур.) – верски и граждански съдия на мохамеданите; съдия.
каймакамин (тур.) – околийски началник.
калдарма (тур.) – каменна настилка на улица или двор.
каналя (ит.) – "жалки хора мръсник.
канон (гр.) – правило, закон.
каук (тур.) – островърха шапка.
кеФает (тур.) – доста, стига.
кефил (тур.) – поръчител.
кираджия (тур.) – превозвач на чужди стоки.
китап (тур.) – книга, свещеното писание.
кичеец – кичевец, жител в гр. Кичево.
коверта (фр.) – покрив на параход; палуба.
конак (тур.) – правителствено здание; място за нощуване.
контрат (ит.) – контракт, договор.
коран – свещеното писание на мюсюлманите.
коуш (тур.) – затворническа килия.
коха (алб.) – време, определено врепе.
креч – схвашане на става.
кукя (диал.) – къща.
кура (ит.) – лекарски преглед, лекуване.
куртулисам (тур.) – избавя.
къптия (тур.) – циганин.
къшла’ (тур.) – казарма.
кьотек (тур.) – бой.
кяфир (тур.) – клетвопрестъпник.

летница (диал.) – пъстърва.
луканта (рум.) – гостилница.

махзар (тур.) – молба, изложение.
межлис (тур.) – меджлис, съвет на управляващите лица.
менекше (тур.) – теменуга.
митра (гр.) – владишка корона.
мишка (диал.) – мишница.

муренка (диал.) – черница.

муртат (тур.) – вероотстъпник.
мутлак (тур.) – непременно.
мухабет (тур.) – разговор, приказки.
мугтарски (тур.) – кметски.
мълзя (диал.) – доя.
мърсеше (диал.) – блажеше.
мъска (тур.) – катър, муле.
мъхорници (диал.) – морници, тръпки по тялото.
мюдюрин (тур.) – управител на нахия (подоколия).
мютесарифин (тур.) – управител на санджак (окръг).

навети (рус.) – клевети, обвинения.
назем (рус.) – на земята, долу.
накликна (рус.) – доведе, докара.
нарочит (рус.) – предварително подготвен.
настъпи (рус.) – претърсвания, обиски, нападения.
недостатки (рус.) – недостатъци.
незаметно (рус.) – незабелязано.
нервик – нервен човек.
нескончаем (рус.) – несвършващ.
несчетни (рус.) – неизброими.
нечетък (рус.) – неяетлив, неясен.
нешера (тур.) – ножче за хирургически цели.

обличавахме (рус.) – разобличавахме.
обръчници (рус.) – годежници.
обществен – тук: семеен.
ожидавам (рус.) – очаквам.
озябнал (рус.) – премръзнал.
оклетие ви оставам – заклевам ви.
октоих (гр.) – богослужебна книга с църковни песнопения на осемте гласа; осмогласник.
олан (тур.) – момче, юноша.
опално (рус.) – внезапно, гневно, горещо.
опитване (диал.) – допитване.

орелой – часослов.
останови (рус.) – тук устрои на квартира.
отписвам – тук преписвам.
отягчение (рус.) – отегчение, обременяване.
очаг (рус., тур.) – оджак, огнище, печка.

патрон (ит.) – защитник, покровител.
пеки (тур.) – добре.
пенджера (тур.) – прозорец.
питка (рус.) – разпит с измъчвання.
пласка дъсчица – "плацки шчини"наричали в Охрид тънки букови дъсчици, правени в с. Плаке.
плесни – стъпала, ходила на краката.

подсмивка (диал.) – подсмихване, усмивка.
познакоми се (рус.) – запозна се.
покукнина (диал.) – покъщнина.
помери се – полудя.
посади ме (рус.) – застави ме да седна.
послабление (рус.) – отслабване, спадане.
пранги (ит.) – вериги, окови.
призивание (рус.) – поканване, повикване.
приказва (рус.) – заповядва.
при том (рус.) – при това.
притворна (рус.) – престорена, фалшива.
продързливо (рус.) – нахално, смело.
прокопсувам (гр.) – напредвам, преуспявам.
прошепели (рус.) – прошепна.
прусам (диал.) – ситно ходя, ситня.
псалтики (гр.) – църковни песнопения с източни ноти.

раздути (рус.) – подути, набъбнали.
разрешиха (рус.) – освободиха от задължение.
разстанахме (рус.) – разделихме.
разхохота се (рус.) – разсмя се високо, с глас.
рамазан (тур.) – едномесечни празнични пости за мюсюлманите.
рачително (рус.) – прилежно, грижливо.
риджаджи (тур.) – взмолител, застъпник.
руфиани (ит.) – сводници.

салтар (тур.) – съд от бронзова сплав.
сатразам (тур.) – военен миннстър, управител.
сбиват (рус.) – пропадат, объркват се.
сирийска (рус.) – сиренска; сирена – морска самодива.
сквърен, скверен (рус. скверный, диал. скърнав) – мръсен, нечист.
скокътни (скокът 'гъдел') – гъделичкащ, гъделиви.
сложа (рус.) – тук: съчинявам, пиша.
слушно (рус.) – доловимо, дочуто.
смил – растение с лъскави и жълти цветове, различно от смин.
софес (гр.) – мъдрец.
споболявам (рус.) – съчувствувам.
стай-фурула! (тур.) – пази, боже!
стап (диал.) – тояга.
стърна (диал.) – страна.
сувария (тур.) – въоръжен конник.
счет (рус.) – сметка.
съмременно (рус.) – тук: едновременно.

талир, талер – германска монета.
таксам (гр.) – обещавам, задължавам се.
таксират (тур.) – злочестина, обвинение.
терзия (тур.) – шивач.
тече (рус.) – тича, събира се.

узнаваш ли (рус.) – изпитваш ли.
уклонивам се (рус.) – отклонявам се.

фалака (тур.) – дървен уред, в който поставят краката на виновния, когото наказват с бой по стъпалата с пръчка.
фаланга (гр.) – тук една става.
фамилист – семеен.
филлада (гр.) – книжка, буквар, житие.

харам (тур.) – да не ти е простено; незаслужен.
харич (тур.) – тук: външен човек.
хеким (тур.) – лекар.
хизмекярка (тур.) – слугиня.
хондрокефалска (гр.) – дебелоглава.
хроматический тон – с глас, който се повишава и понижава в полутонове.
хуже (рус.) – по-лошо.
хукюмат (тур.) – полицейска управа; управление.
хут, хутове (диал.) – кукумявка.

центурион (ит.) – стотник, началник на отред от сто души.

частя (диал.) – честитя; черпя.
чауш (тур.) – разпоредител, подофицер.
чахотлива (рус.) – охтичава, мършава.
чрезмерно (рус.) – извънредно много.
что (рус. что; диал. шчо) – що; чтом = щом; чтото = щото; зачто = защо; зачтото = защото; нечто = нещо; ничто = нищо.

юзбаши (тур.) – началник на сто души; капитан.

ябълшница (диал.) – ябълково дърво.
ягулчета, ягула (диал.) – название на рибата змиорка.
яланджи (тур.) – лъжец.

Речника изготви: В. Василев